

zeker wel de aangewezen persoon om in die behoefte te voorzien. En dat hij dit heeft gedaan, blijkt voldoende uit het verschijnen van een tweeden druk van zijn boekje, nu hij reeds sedert geruimen tijd geen deel meer uitmaakt van het corps offic. van gez. der Marine, en zijn opvolger of opvolgers de gelegenheid gehad hebben zelf de hand aan de pen te slaan en aan eigen werk de voorkeur te geven. Dat zij dit niet deden pleit voor VAN EYSSELSTEIJN'S arbeid, en als men zijn aardig boekje doorleest zal het niemand verwonderen. Hij verstond bovenal den juisten toon aan te slaan voor zijn auditorium. Kort, duidelijk en eenvoudig worden er een schat van zaken in medegedeeld, die de ziekenverpleger moet weten, wil hij met vrucht werkzaam zijn.

Practisch is bijv. zeker de raad, dat men bij het heerschen van cholera niet meer volgen moet de verouderde meening, dat men zich in zulk een tijd flink „onder de pekel” moet zetten; praktisch zijn de raadgevingen bij voorkomende vergiftigingen, die deel uitmaken van het hoofdstuk Eerste hulp bij ongelukken, waarmede het boekje eindigt, nadat eerst de dienst in hospitalen, aan boord en bij expeditie behandeld zijn en ook de bouw van het menschelijk lichaam in zeer bevattelijke vorm is verteld.

Het komt mij daarom voor dat dit boekje inderdaad veel nut kan doen en aan des schrijvers bedoeling zal beantwoorden.

Ik vind het echter jammer dat er niet meer zorg is besteed aan de plaatjes, en stel mij voor dat janmaat zich wel eens zal vermaken met die onmogelijke anti- of hypermartiale koppen, op wier rompen de verbandleer wordt verduidelijkt. Zoo'n rond, open matrozen-gezicht zou een gelukkiger keuze geweest zijn, dan de koppen die daarvoor thans dienst doen.

— **Ziekenverpleging in Binnen- en Wilhelmina-Gasthuis te Amsterdam.** In het Jaarverslag over 1902 wordt alleen de ziekenbeweging in de beide gasthuizen behandeld. De bijzonderheden omtrent de poliklinieken levert voortaan de Directeur van den gemeentelijken geneeskundigen dienst in het Gemeenteverslag.

I. Binnen-Gasthuis. Verpleegd zijn 5788 pat., waarvan 4504 ontslagen, 628 overleden, 646 in behandeling gebleven zijn. Het aantal verpleegdagen bedroeg 235933, d. i. gemiddeld per dag 646 patiënten; het aantal betalende patiënten 362; in het belang van het *onderwijs* zijn verpleegd 121 patiënten.

De verpleegdag kostte f 1.71⁰³, tegen f 1.86⁹⁶ in 1901.

In de wachtkamer werd aan 7706 personen (6097 volwassenen en 1609 kinderen) hulp verleend.

II. Wilhelmina-Gasthuis, met inbegrip van de Vrouwenkliniek. Verpleegd zijn 6493 patiënten, waarvan 5183 ontslagen, 614 overleden, 696 in behandeling gebleven zijn. Het aantal verpleegdagen was 259297, d. i. gemiddeld per dag 710 patiënten. Het aantal betalende patiënten was 399. De verpleegdag kostte f 1.38⁰³ tegen f 1.41⁹⁷² in het vorig jaar. Er werden 179 krankzinnigen overgeplaatst naar verschillende gestichten.

In de verloskundige afdeling der vrouwenkliniek hadden 461 verlossingen plaats, waarna bij 318 patiënten het kraambed absoluut ongestoord verliep.

— **Het Groene Kruis.** Te Zuidzande (Z.) is een afdeling van Het Groene Kruis opgericht, die de gemeenten Zuidzande, Nieuwvliet en Retranchement-Cadzand omvat.